

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

2. De Declamatione contra Montanum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Demonstrativum genus quale esse debeat.

ciusque totius generis, quod Græcè *ἠντιστικόν*, nominatur, quod quasi ad inspicendum, delectationis causa comparatum est, non complectar hoc tempore, non quo negligenda sit: Est enim illa quasi nutrix eius oratoris, quæ informare volumus, & de quo molimur aliquid exquisitius habere. Ab hac, & verborum copia alitur, & eorum constructio, & numerus liberiore quadam fruatur licentia. Datur etiam venia concinnitati sententiarum: Et arguti, certique, & circumscripti verborum ambitus conceduntur, de industriaque non ex insidijs, sed aperte, ac palam elaboratur, ut verba, verbis quasi demensa, & paria respondeant, ut crebro conferantur, pugnantia, compaenturque contraria: ut pariter extrema reminentur, eundemque referant in cadendo sonum: Quæ in veritate caussarum, & rarius multo facimus, & certe occultius.

Thrasymachus. Theodorus Byzantius.

In Panathenæico autem Isocrates, ea se studiosè confecta tum saterur, non enim ad iudiciorum certamen, sed ad voluptatem aurium scripserat. Hæc tractasse Thrasymachum Chalcedonium primum, & Leontinum ferunt Gorgiam: Theodorum inde Bizantium, multosque alios, quos *λογολυδοί* appellat in Phædro Socrates: Quorum satis arguta multa, sed ut modo, primumque nascencia minuta, & versiculorum similia quadam, nimumque depicta. Idem paucis quale totum sit, id genus describit numero 42.

Synesius in Dione.

Dulce igitur orationis genus, solutum, & effluens, sententijs argutum, verbis sonans est in illo Epidictico genere, quod diximus proprium Sophistarum, pompæ, quam pugæ aptius, gymnasijs, & palæstræ dicarum: Spretum, & pulsum foro *ἠντιστικὸν γένος ὡρῶν* *ῥῆσιν ἡλιόπρεπός ταις περιηγηταῖς ἐκ τῶν*, inquit Synesius.

Magnus virgor Epidicticus sub imperatoribus.

Hæc eloquentia primum inter scholarum umbras educata, postea in publicis Athenæis, & theatris, frequentissimo plausu excepta, latè persultavit, cum eam Imperatores blandius alerent, & doctissimi omnium hominum ingenia frequentibus præmijs, & honoribus extimularent.

In scholis autem prima adolescentium tyrociniâ tenuerunt epistolarum munditiâ, enucleata, propria, signata: narrationes, descriptiones, Ethopeiâ: In stricta verò oratione Eclogarum rusticitas amœnis quibusdam verborum violis intermicans, & elegiarum

viror in molli petulantia lasciuens: Deinde iucunditates lyricorum, urbana iamborum amaritudines, aculeatque lusus, exitusque epigrammatum floruerunt.

Mox ad declamationes ventum est, quibus inter scholarum umbracula iustus certaminibus proluderetur.

De declamatione contra Montanum.

CAPVT II.

Epidictica illius perfectioris, & cætarorum quoque generum semper principium fuit umbraculis inter priuatos parietes excitatio, quam non immeritò iuuentuti commendant grauissimi dicendi præceptores.

Sed tamen Montanus Vortienus, Orator & lōga iam exercitatione corroboratum morem, graui sanè oratione inuehitur apud Senecam: cuius hic rationes, quo liquidius referentur, ascribam.

Qui declamationem parat, scribit, non ut vincat, sed ut placeat. Omnia itaque lenocinia ita conquirunt, argumentationes, quia moleste sunt, & minimum habent floris, relinquit, sententijs, explicationibusque audientes delinire cœpturus est, cupit enim se approbare, non causam.

Sequitur autem hoc vsque in forum declamatoris vitium, ut [necessaria] deferant, dum speciosa sèctantur, Accedit illud, quod aduersarios quamuis fatuos fingunt, respondent illis, & quæ volunt, & cum volunt.

Præterea nihil est, quod errorem aliquo damno castiget: stulticia eorum gratuita est. Vix itaque in foro futurus periculofus stupor discuti potest: qui creuit dum tutus est.

Quid quod laudationibus crebris sustinentur, & memoria illorum afflueuit certis intervallis quiescere? Cum ventum est in forum, & desijt illos ad omnem gestum plausus excipere, aut deficiunt, aut laborant.

Adijce nunc, quod ab alijs nullius interuentu excutitur. Nemo gidet, nemo ex industria obloquitur, familiares sunt omnium vultus, in foro, ut nihil aliud ipsam, illos forum turbat.

Hoc quod vulgo narratur an verum sit, tu melius potes scire. Declamatoria virtutis Latronem Porcium vdicum exemplum cum pro reo in Hispania Rustico Porcio pro-

Vortieni de declamationibus iudicium.

De declamationum agendi ratione, variata, & miseratur, & similia. Synesius p. 15, in Dione.

Stulticia gratia periculosa.

pinquo suo diceret; vsque eo esse confusum, vt a sollicitissimo inciperet: nec ante potuisse confirmari rectum, ac parietes desiderantem, quam impetrauit, vt iudicium ex foro in basilicam transferretur. vsque eo ingenia in scholasticis exercitationibus delicate nutriuntur, vt clamorem, silentium, risum, cælum denique pati nesciant.

Gladiato- rum exer- cinationes dura.

Conjores.

Declamati- onum di- fusiō.

Delectatio- nes elo- quentia.

cessitatis pistrinum compingit; sin autem, ac res serias eruditionis, ac humanioris etiā orationis condimentis intingi necesse est; quod summi in eloquentia viri semper vsurparunt, fateatur oportet in declamationibus plurimum esse adiumenti, e quibus illa vis efflorescit, & in ciuiles etiam orationes tacita quadam suauitatis aspergine diffunditur. Nam, quod declamatores obijcit nullo damno castigari, plausibus assuefcere, mollissimis nutrimentis educari, ad summum, cum in forum venerint, loci fulgore obeccari.

Nam hic vitia potius declamantium, quam ipsa declamationis? Quod si instituat declamatio grauior, sub disciplina, & censura optimi præceptoris? Quod si ad iusti certaminis exemplar paulò seuerius componatur? Quid si aduersarij sint acres, & vegeti, apud quos languere, & dormire non liceat? quid si frequenti auditorum confessu, & aculeis gloria tota extimuletur actio? vtrum tandem patatior accedet ad forum, qui ex hac vmbrosi exercitatione, magna cum ingenij commendatione discesserit; an is, qui nunquam scholas viderit, nunquam hominum vultum tulerit, nunquam os ad dicendum aperuerit? Quis adeo iniquus rerum aestimator, vt censcat, prima statim emissionem in forum ablegandos esse adolescentes, & ad hanc negotiosa vitæ austeritatem fingendos, antequam in mansuetioribus Musis ponant rudimentum? Quod profecto si fieret, verendum esset, ne aut oppressa reorum grauitate indolis teneritas fatisceret, aut ad truccem quendam, atque inconditum horrorem, cultus inopia rigeferet.

Declamati- onum vsus.

Puerorum iustitutio ad eloquentiam.

Discit primum canis venaticus in aula pelles allatrare, mox feras in syluis persequitur: balbutientibus modulis mellitissimis cantibus proludunt lusciniæ: spectant e nido solem Aquilarum pulli, antequam propius aggreddiantur, & sustineant firmius? Ad legitimos congressus pugnae simulachra sternunt viam.

Nihil prius in fructum erumpit, quam in florem. Spectanda est in declamationibus adolescentum indoles, antequam in ferijs laboribus duretur: Non tamen eò dico, vt velim (quod hic opinor, arguit. Votienus) iuvenes in declamationibus cōsenescere, vt apud Rhadamantum exerceant, quæ in scholis didicerint. Post istas proluſiones educendi sunt in campum, quo citius clamorem, silentium,

folem, pulverem, cœlum denique pati diceant.

Sed ne forum, & subfellia, aut scholas etiam semper cogitemus, extant ea tempora, & loci, quibus auditores doctis, amantiss, sculptis orationibus sunt permulcendi, &, vt cum Dionysio loquar, nonnihil oportet ex istius autem eloquentiæ suppellectile petenda sunt adiumenta, quando demonstratiuum genus complexa est.

Βιατριφ.υρ.

De genere Demonstratiuo.

CAPVT III.

Nonnus Dion. lib. 3.

Demonstratiuum genus primum locum obtinet, quod vt Nilus ille Nonni; Πότις γονόβη χεῖρ ἐπιδομον ὕδαρ, Ἐπὶ δὲ διὰ τομάτων εἰλυμένῳ εἰς ἄλα πῖπαι.

Est sanè Nilus fluuiorum omnium maximus, fecundissimus, & suauissimus. Quæ omnia demonstratiuo generi magnoperè congruunt.

Demonstratiui generis excellentia.

Magnitudo quaritur? omnium rerum laudes, & vituperia continet: fecunditas experitur? nullum verbis, aut rebus vberius: desideratur suauitas? at tota Ciceronis, Demosthenis, Isocratis Myrothecia hoc genus exhaustit.

Procopius Sophista in epist. Demonstratiue quid?

Quod si apud Procopium χροσιότα Nilum audiisti; vnde χροσιότας appellatur à Cedreno: hic quoque fontes aurei magna vbertate distillant: Ἰδιαιτικὴν quidem à Græcis nuncupatur, quod totum ad pompam, &

magnificentiam narum videatur: nam in laudationibus, & certaminibus oratores, poætæ, citharædi, quoties de palma cœmulis, magna hominum frequentia certant: nunc igitur de tam nobili, & tam spatiofo genere dicendum.

Præcepta generis Demonstratiui.

Demonstratiuum genus est, quod laudem, & vituperium continet: Ex quo laudationum præcepta, & vituperij hic tradenda sunt. In eo specto, quid laudandum, & vituperandum: & quomodo, Quatuor, teste Aristotele, cadunt in laudationem; Deus, homo, animalia, inanima. Modus, & ratio patebit in singulis.

Laudatio Dei.

CAPVT IV.

Ex aidi igitur, vt ait Theocritus, ἀρχώμεθα in Dei laudatione Dei duò spectantur: materia, & forma: Materiam hic appello argumentum laudationis, Dei putà amplissimas virtutes: formam, veluti modum, & characterem.

In laudes diuinas latissimum patet dicendi ex varijs locis campus, sed in eo excellent definitiones conglobatæ, quibus frequenter vitur Synesius, & D. Gregorius Nazianzenus. Sic autem Synesius in hymnis Deum laudat.

Δώτορ χάριμ.
Ρίζα κόσμῳ.
Κέντρον ὄντων.
Αὐτοσοῦτ ἀρχῆ,
Ταμίς πατέρ τε ὄντων.
Ἐνοτήτων ἑνάς ἀγνή.
Μονάδων μονῆς τε πρώτης,
Πάτερ αὐτοπάτωρ.
Ὀντων σπέρμα.
Ἀξέχεια σοφῶ.
Παγὰ σοφίης.
Ὀμμα σαυτῆ.
Κόσμος κλεῖς.
Κλεινὸν σφαιρωτὰς ἀσφωμ

Dator gratiarum.
Radix mundi.
Centrum entium.
Ex se ortum principium.
Dispensator, & parens rerum.
Vnitatum vuitas pura.
Monadum monas prima.
Pater sui pater.
Entium semen.
Veritas sapiens.
Fons sapientia.
Ocule cuiuspius.
Mundi creator.
Inlycorum rotator spherarum.

Virtu-